

BANSKÁ BYSTRICA, 25.11.2024

Zabudnuté zlatnícke diela v zbierkach múzea

Dnešné Stredoslovenské múzeum prechádzalo rôznymi vývojovými peripetiami. Vzniklo v roku 1889, niekoľkokrát zmenilo expozičné priestory a medzi významných obyvateľov mesta aj Zvolenskej župy sa postupne rozrastal aj jeho zbierkový fond. Múzeum napokon získalo od mesta vzácnu historickú budovu z 15. storočia – Matejov dom, v ktorom sa v roku 1909 otvorila historicky prvá expozícia. Jej súčasťou boli aj predmety sakrálneho charakteru, ktoré zapožičali katolícke a evanjelické kostoly. Ich historická aj remeselná hodnota však bola v socialistickom období potlačená, z expozície boli odstránené a nahradené národopisnými predmetmi. Medzi devocionáliami sa nachádzalo aj 5 vzácných eucharistických kalichov - 5 zabudnutých zlatníckych diel.

Stredoslovenské múzeum – kultúrna inštitúcia Banskobystrického samosprávneho kraja pripravila v nadväznosti na výstavu Samuel Libay – majster filigránu ďalšiu odbornú prednášku venovanú zlatníctvu v našom meste. 11. decembra o 17:00 h pozýva všetkých záujemcov na zaujímavé rozprávanie kurátora výstavy a historika Filipa Glocka do Thurzovho domu. Predmetom jeho prednášky budú zabudnuté zlatnícke diela, ktoré tvorili prvú muzeálnu expozíciu.

„Už v 80. rokoch 19. storočia sa v radoch banskobystrickej cirkevnej elity začala udomáčať myšlienka zriadenia múzea aj s prezentáciou duchovného života mesta. V novo inštalovanom múzeu prebiehala súčasne s inými expozíciami aj samostatná expozícia pamiatok cirkevného umenia, ktorá bola stredobodom záujmu nielen kléru, ale aj laickej verejnosti. Exponované boli olejomalby, maľby na dreve, drevené plastiky a reliéfy, svietniky, pokály, strieborné a pozlátené kalichy, liturgické nádoby, prikrývky, ozdobné závesy, kňazské rúcha, kostolné zvony a iné vzácne devocionálie. Väčšinu z viac ako 400 exponovaných predmetov zapožičali na výstavu rímskokatolícke a evanjelické kostoly, časť z nich odovzdal do depozitu múzea štát alebo cirkev. Všetko sa však zmenilo v 50. rokoch minulého storočia“, informuje Filip Glocko, historik Stredoslovenského múzea.

Právnymi zmenami sa múzeum 1. januára 1951 dostalo z pôsobnosti mesta pod Krajský národný výbor (KNV) a pretransformovalo sa z Mestského múzea na *Krajské múzeum* s regionálnou pôsobnosťou. V tejto súvislosti došlo k zmene koncepcie múzea a v roku 1953 aj k prebudovaniu pôvodnej expozície v Matejovom dome. Komunisti pokladali cirkev za nepriateľa budovania komunizmu a vieru v Boha za prežitok, ktorý je zo spoločnosti potrebné odstrániť. Expozícia pamiatok cirkevného umenia sa preto v zmysle novej oficiálnej ideológie musela z verejného života zákonite stiahnuť.

5 zabudnutých zlatníckych diel

V Sprievodcovi po mestskom múzeu opisuje Kornel Divald aj 5 spomínaných kalichov, ktoré sa nachádzali v prvej expozícii múzea. Kalich je ozdobná liturgická nádoba používaná pri slávení obradu Eucharistie (rímsko-katolícka cirkev), večere Pánovej (evanjelická a. v. cirkev) a tajiny (pravoslávna cirkev). Kalichy sú vzácnymi umelecko-remeselnými výrobkami, v ich vyhotovení a zdobení sa odrážajú dobové slohové vplyvy. V priebehu storočí sa menili a pretvárali nielen podľa presných požiadaviek cirkvi a umeleckých štýlov doby, ale aj podľa funkčných potrieb.

„V Depozitárnom inventári Mestského múzea v Banskej Bystrici a súčasne v Knihe prírastkov Stredoslovenského múzea č. 1 boli kalichy vedené ako „úschova“. Kornel Divald ich zaradil aj do katalogizačného systému múzea pod číslami 3503 – 3507 a boli zapísané aj v obidvoch knihách. Z fondu múzea boli vyradené 17. októbra 1934 na základe Rozhodnutia Miestneho národného výboru (RMNV) č. 13051/48 a vrátené cirkvi. Autormi kalichov boli významní zlatníci ako napríklad: najproduktívnejší barokový zlatník a emailér Horného Uhorska Ján Silaši (1704 – 1782), alebo banskobystrický zlatník Juraj Sodomka, ktorý pôsobil v cechu 35 rokov (1814 – 1849). Práve na jeho kalichu je vyrytý text na vnútornej strane základne, spájajúci sa s návštevou Sv. Otca na Slovensku. V nápise čítame: Poslúžil som pri omši Jánovi Pavlovi II. 12. 9. 2003 v Banskej Bystrici. Datovanie: 1818 “, dopĺňa Filip Glocko.

Kalichy sú v súčasnosti cirkevným majetkom banskobystrického rímskokatolíckeho farského kostola. Vďaka dvom základným krokom pri múzejnom spracovaní zbierkových predmetov – katalogizácii a fotodokumentácii – môžeme odhaliť ich umeleckú krásu, remeselnú zručnosť ich autorov aj kresťanskú symboliku.

Podujatie pripravené k výstave SAMUEL LIBAY – majster filigránu, z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia ako hlavný partner výstavy. Výstava je realizovaná s finančnou podporou Banskobystrického samosprávneho kraja.

Mgr. Dana Kurtíková

PR manažér Stredoslovenského múzea

email: kurtikova@ssmuzeum.sk

mobil: +421 911 055 330

tel.: +421 484 125 897

